

Tretja številka // varstvo ptic: Kmetijska politika je naravo v Evropi »pustila na cedilu« // narava: Invazivni vrsti komarjev v Sloveniji // portret ptice: Čuk // iz ornitoloških raziskav: Kako ptice zmanjšajo porabo energije med selitvijo // mi za ptice in naravo: Mladi ornitologi so raziskovali ptice Goričkega / Vrnitev »plavih vran« na Goričko

Svet ptic: 03,'14

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije // letnik 20, številka 03, oktober 2014 // ISSN: 1580-3600

→ SVET PTIC:

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 20, številka 03, oktober 2014 // ISSN: 1580-3600 (prej Novice DOPPS // ISSN: 1408-9629)

spletna stran revije:

<http://ptice.si/publikacije/svet-ptic>

izdajatelj:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), p. p. 2990, SI-1000 Ljubljana

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja.

Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

naslov uredništva:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana, tel.: 01 426 58 75, fax: 01 425 11 81, e-pošta: dopps@dopps.si, spletna stran: ptice.si

glavna urednica:

Petra Vrh Vrezec

e-pošta: petra.vrh@dopps.si

uredniški odbor: Luka Božič, Alenka Bradač, Katarina Denac, Tomaž Mihelič, Jakob Smole, dr. Tomi Trilar, Barbara Vidmar, doc. dr. Al Vrezec

lektoriranje: Mojca Pipan

art direktor: Jasna Andrič

oblikovanje: Mina Žabnikar

prelom: Metka Ciuha, Camera d.o.o.

tisk: Schwarz print d.o.o.

naklada: 2.500 izvodov

izhajanje: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revijo sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610. Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Prispevke lahko pošiljate na naslov uredništva ali na elektronski naslov: petra.vrh@dopps.si

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

Poslanstvo DOPPS: Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevam k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

predsednik: Rudolf Tekavčič

podpredsednica: dr. Tatjana Čelik

upravni odbor: Tilen Basle, Peter Krečič, Cvetka Marhold,

Tomaž Mihelič, mag. Iztok Noč, Tanja Šumrada

nadzorni odbor: prof. dr. Franc Janžekovič, prof. dr. Peter Legiša,

Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar

direktor: doc. dr. Damijan Denac

IBAN: SI56 0201 8001 8257 011

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

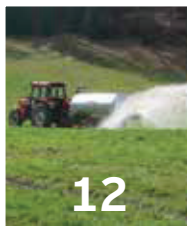
Fotografija na naslovnici:

Tudi mokrišča na selitveni poti so pomembna za ohranjanje martinov, čeprav pri nas ne gnezdiijo. Na sliki sta močvirna martinca (*Tringa glareola*) pri borbi za najboljše prehranjevalno mesto.

foto: Bojan Škerjanc

6

12

14

20

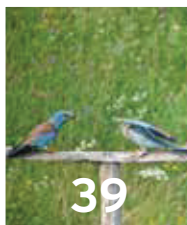
22

36

38

39

4

Ptice naših krajev

// Al Vrezec, Jurij Hanžel

6

Martinci Slovenije

// Luka Božič

12

Kmetijska politika je naravo v Evropi (zopet) »pustila na cedilu«

// Tanja Šumrada

14

Invazivni vrsti komarjev v Sloveniji

// Katja Kalan

16

Čuk

// Tomaž Berce

18

Kako ptice zmanjšajo porabo energije med selitvijo

// Maja Jankovec in Tadeja Kozjek

20

Franc Bračko - srčni naravovarstvenik in pobudnik ohranitve breguljk pri nas

// pogovarjala se je Petra Vrh Vrezec

22

S čim vse lahko hranimo ptice

// Petra Vrh Vrezec

24

Jesenska gostija

// Barbara Vidmar, ilustracija Kristina Krhin

31

Popis vodomca na Krki

// Gregor Bernard, Tomaž Jančar

32

Maroko, kraljeva dežela ob Atlantskem oceanu

// Gregor Domanjko in Mojca Podletnik

34

Jesenska opazovanja v naravi

// Blaž Blažič, Dejan Bordjan, Barbara Bric, Jernej Figelj, Miha Krofel, Slavko Polak, Petra Vrh Vrezec

36

Mladi ornitologi so raziskovali ptice Goričkoga

// Katarina Denac

38

Labod na Krki še nedavno občudovana ptica - danes ni več tako

// Andrej Hudoklin

39

Vrnitev »plavih vran« na Goričko

// Gregor Domanjko in Robi Gjergjek

41

Spomladansko preštevanje znanilk pomladi

// Barbara Vidmar

42

Navihani krokarji

// Miha Krofel

44

20 let poljudnega društvenega glasila - 3. del

// Damijan Denac, Urša Koce

46

Breguljke ob gradbišču HE Brežice

// Branko Brečko

47

Siničke v mali šoli

// Zvonko Kokalj

48

Naj fotoulov

// Ivan Esenko, Branko Brečko, Aleksander Pritekelj, Miha Podlogar

49

Novice DOPPS

7

8

klje (*Ciconia ciconia*) iz enega gnezda – zdaj jih imamo, na Blokah, v Novi vasi. Gospod Slavko Strman, lastnik velike hiše z gnezdom na dimniku, ki zelo lepo skrbi za gnezdo in njegove štorcklje, me je poklical in mi povedal, da ima letos v gnezdu šest mladičev – in res jih je bilo šest, kot sem se pričel kasneje. Vseh šest je poletelo, a eden je v neurju premočen obnemogel in podhlajen ostal na tleh, ker ni mogel več vzleteti. Po večdnevni temeljiti oskrbi gospoda Slavka je čez nekaj dni tudi ta mladič poletel in se pridružil ostalim. V vmesnem času, ko je spal v pasji uti in hodil po dvorišču, je bil sijajna zanimivost za domačine.

Odkar v Sloveniji vsakoletno od leta 1999 opravljamo popis bele štorcklje, v gnezdu še ni doraslo šest mladičev. V povprečju gnezdeči par spelje le dva mladiča na leto. Tudi sicer je bil na Notranjskem letos velik gnezditveni uspeh – v treh gnezdih 15 mladičev! Letos smo popisovali bele štorcklje 16. leto zapored in sodelovali pri mednarodnem popisu bele štorcklje, ki je vsakih 10 let – in to je ravno letos. Popis v Sloveniji sofinancira Comita d.d. v okviru EBC. DD

8// **Otvoritev fotografske razstave Vidiki redkosti**

17. julija 2014 je bila na Krakovskem nasipu v Ljubljani otvoritev fotografske razstave *Vidiki redkosti* avtorja prof. dr. Davorina Tometa, ki je predstavljala Davorinova dolgotrna prizadevanja na izobraževalnem področju. Razstavo je otvoril župan MOL, Zoran Jankovič. Davorin deluje

v tem duhu ne samo kot univerzitetni profesor in izvrsten mentor ter avtor univerzitetnega učbenika za ekologijo, temveč tudi kot publicist in fotograf. Že zelo dolgo aktivno deluje z društvom, in sicer od začetka ustanovitve DOPPS. Njegove fotografije bogatijo našo revijo, brošure, številne table itd. V poplavi sodobnih fotografov Davorin močno izstopa. Ob dostopnosti današnje tehnike lahko marsikdo naredi tehnično zelo solidne fotografije. A poznavalsko oko bo takoj ločilo vrhunskega fotografa od nekoga, ki naravo zgolj portretira. Te fotografije, ki smo jim bili priča na razstavi, so umetniška dela. Takšne fotografije lahko naredi samo nekdo z velikim znanjem ekologije, s terenskim poznavanjem, z odlično fotografsko tehniko in ne nazadnje s tistim umetniškim občutkom, ki ga nekdo ima, drugi pa nima. Davorin sodi v sam vrh naravoslovnih fotografov tako pri nas kot v svetu, to pa je dokazal že z objavami svojih del v najprestižnejših revijah. DD

9// **Sprejet občinski podrobni prostorski načrt za Naravni rezervat Ormoške lagune**

Občina Ormož je sprejela občinski prostorski načrt (OPN) aprila 2013 in v njem določila, da je za prihodnjo ureditev območja Ormoških lagun treba izdelati podrobni prostorski načrt (OPPN), kar je seveda naloga in strošek investitorja, torej DOPPS. To nalogo smo prepustili za to specializiranemu podjetju V prostoru d.o.o., ki je v tesnem sodelovanju z nami pripravilo predlog OPPN za uredi-

tev Naravnega rezervata Ormoške lagune (v nastajanju). Po pripombah vseh nosilcev urejanja prostora, javni razpravi in pripombah občinskih svetnikov – na 30. seji občinskega sveta (2. junija 2014) – je bil na 31. seji občinskega sveta (21. julija 2014), na drugi obravnavi, sprejet usklajen predlog. Vendar pa so trije občinski svetniki – Boštjan Štefančič, Stanislav Podgorelec in Vili Trofenik – predlagali razpis referenduma v zvezi s sprejetjem tega OPPN. Na 32. seji (posnetki sej so dostopni na Youtube) Občinskega sveta Ormož (1. septembra 2014) je bil obravnavan predlog referenduma, vendar ni bil podprt s strani večine, zato je bil 2. septembra 2014 OPPN objavljen v Uradnem vestniku Občine Ormož (let. 18., št. 12), začel pa je veljati osmi dan po objavi. Ta prostorski akt je za DOPPS pomemben, saj lahko na njegovi osnovi nadaljujemo z ureditvijo naravnega rezervata, predvsem z gradnjo infrastrukture, za katero potrebujemo gradbeno dovoljenje – hlev za pašno živino, učno pot in opazovališča, vstopno točko, parkirišče itd. Za vodenje sej in podporo pri sprejemanju OPPN se zahvaljujemo županu g. Alojzu Soku. DD

10// **Prisotnost hrčka v Sloveniji**

Navzočnost hrčka (*Cricetus cricetus*) na ozemlju Slovenije so prvič potrdili leta 1980, ko so našli dva osebkov v bližini vasi Obrež. Po tem letu so našli le posamezne osebkov. Po 34 letih pa smo večje število hrčkov ponovno potrdili v Središču ob Dra-

vi. Nahajališče je na robu njegovega območja razširjenosti in edino znano v Sloveniji. Popis hrčka in pregled življenjskega prostora smo imeli 12. septembra 2014 v sklopu terenskih vaj predmeta Varstvena biologija s študenti biologije in ekologije z naravovarstvom s Fakultete za naravoslovje in matematiko. Študente smo po terenu vodili prof. dr. Boris Kryštufek, prof. dr. Franc Janžekovič in Dominik Bombek. Pred začetkom terenskega dela je župan Središča ob Dravi g. Jurij Borko študentom predstavil občino in dejavnosti v zvezi z ustanovitvijo Krajinskega parka Središča ob Dravi, prof. dr. Boris Kryštufek je v kratkem predavanju predstavil biologijo hrčka, več o zavarovanih in varovanih območjih pa je pojasnil Dominik Bombek.

Približno 200 hektarov popisnega območja med Obrežom in Središčem ob Dravi je bilo razmočenih zaradi obilnih padavin in zato težko prehodnih. Še dodatno težavo so povzročala koruzna polja, ki jih zaradi neprehodnosti nismo uspeli pregledati. Na območju je bilo približno 40 % takšnih polj. Vendar smo kljub vsem omenjenim težavam našli rove. Na dveh mestih ob zaraščeni koruzni njivi smo odkrili sedem rogov, na njihvi z lucerno pa še en rov in odgriznjene poganjke rastlin. Kljub preteku treh desetletij se je na tem območju ohranila raba kmetijskih površin, ki ustreza ekološkim zahtevam hrčka. To je še en razlog več, zakaj ustanoviti krajinski park in vzpostaviti zavarovano območje med Ormožem in Središčem ob Dravi, v katerem se

ohranjata narava in značilna kulturna krajina. Dejavnosti ustanovitve krajinskega parka potekajo v okviru projekta LIVEDRAVA. DB

11// Brošura o projektu LIVEDRAVA natisnjena v 60.000 izvodih

V okviru projekta LIVEDRAVA smo septembra 2014 izdali brošuro, v kateri na poljuden način na 29 straneh v barvah predstavljamo ta projekt in njegove poglavitne akcije. Predstavljene so narava rečnega ekosistema, grožnje in rešitve za prihodnost. Natisnili smo jo v nakladi 60.000 izvodov, od katerih smo 53.635 izvodov razposlali gospodinjstvom vzdolž projektnega območja, ostali izvidi bodo na voljo širši javnosti ob različnih priložnostih. Brošura je na voljo v prostorih DOPPS na Tržaški 2 in v začasni projektni pisarni v Ormoških lagunah. Je brezplačna in dostopna tudi na spletni strani DOPPS ter spletni strani projekta. Vabljeni k branju. DD

12// Zakup parcele, določitev območja za obročkanje, opazovališča in parkirišče v NROL

V sklopu projekta LIVEDRAVA smo od lastnika g. Martina Toriča za dobo 25 let zakupili parcelo v velikosti 6.747 m². Raba območja bo namenjena izključno naravovarstvu, hkrati pa bo omogočeno učinkovito izvajanje projekta ter upravljanje s prihodnjim naravnim rezervatom. Dne 17. septembra 2014 smo na območju Naravnega rezervata Ormoške lagune

(NROL v nastajanju) naredili ogled območja za pripravo trase za obročkanje. Za pomoč smo prosili g. Franca Bračka, ki nam je predlagal, kje in kako pripraviti območje. V sklopu istega projekta smo začeli tudi postavljati osnovno infrastrukturo za obiskovalce. Za ta namen smo kupili štiri ladijske zabojnike, ki jih bomo predelali v opazovališča in jih postavili v Naravnem rezervatu Ormoške lagune (v nastajanju). Vhod v rezervat bomo v mesecu oktobru uredili s parkiriščem za obiskovalce. DB

13// Nova otoka za navadne čigre

Na Ptujskem jezeru sta narejena dva nova otoka za navadne čigre (*Sterna hirundo*). Vsak od njiju meri 1.000 m², prekrita sta s plastjo proda in po eni dolžini plitva, kar je pomembno za čigre med gnezdenjem. Investitor (DEM), izvajalec (FIRA), projektant (VGB Maribor), predstavnik ribiške družine in nosilec ideje (DOPPS) smo 3. septembra 2014 opravili ogled izvedenih del in ocenili, da sta otoka izdelana v skladu z načrti ter primerno gnezdišče za navadne čigre. Nestrpno pričakujemo naslednjo gnezditveno sezono – zdaj verjetno tudi čigre. DD

14// Prostovoljci ohranjajo navadno čigro in rečnega galeba na Ptujskem jezeru

V soboto, 20. septembra 2014, smo v okviru projekta LIVEDRAVA pokosili letošnje rastlinje na umetnem otoku na Ptujskem jezeru, ki je bil izdelan leta 2004, in tako vzpostavili pogoje za gnezdenje rečnih galeb

(*Chroicocephalus ridibundus*) in navadnih čiger (*Sterna hirundo*) v naslednjem letu. Košnjo smo opravili s strižno BCS kosilnico, ki smo jo za ta namen s čolnom prepeljali na otok. Sodelovalo je 14 prostovoljcev, med njimi je bilo precej mladih – osnovnošolcev in študentov. Brez redne košnje bi se otok čezmerno zarasel in postal neprimeren za gnezdenje obeh vrst. Z upravljanjem tako skrbimo za populacijo obeh ogroženih vrst. Letos je na Ptujskem jezeru gneznilo 72 parov čiger in 595 parov rečnih galebov. Opravili smo tudi ogled t. i. Malega otoka – ta je bil na našo pobudo pred nedavnim očiščen v okviru ekološke sanacije Ptujškega jezera. Z otoka so bile odstranjene tujerodne rastline, vrhni sloj pa je bil prekrit s finim prodom. Na tem otoku so tako ponovno nastale idealne razmere za gnezdenje navadne čigre, po tihem pa upamo celo na vrnitev na Dravi leta 1979 izumrle male čigre (*Sterna albifrons*). Ornitološka zanimivost tega dne pa je bilo vsekakor sedem kaspjskih čiger (*Hydroprogne caspia*), ki so nas kar nekaj časa opazovale pri delu. DD

15// Novi sodelavec na projektu LIVEDRAVA

S 1. septembrom letos smo na DOPPS zaposlili Tilna Basleta. Študirar je na Fakulteti za naravoslovje in matematiko v Mariboru in je diplomirani ekolog naravovarstvenik. Med nami je znan obraz. Kot mlad osnovnošolec je pisarno zasipaval s pismi s svojih ornitoloških terenov, kasneje pa bil vrsto let uspešen mladi ornitolog raziskovalec na Srečanjih

mladih ornitologov. Vedno je bil prisoten na vseh akcijah in vedno pripravljen pomagati kot prostovoljec tudi takrat, ko večini narava dela ni dišala. Tilna poleg velike predanosti delu odlikuje izvrstno poznavanje ptic in njihove ekologije, predvsem vodnih. Ima mentorske izkušnje pri delu z mladimi in je večkrat zastopal društvo ob pomembnejših priložnostih v tujini. Že doslej je dejavno sodeloval pri mnogih društvenih projektih – različnih ekoloških študijah, popisih, taborih, spletni strani itd. Zaposlen je kot varstveni ornitolog, njegove naloge pa bodo pretežno v okviru izvajanja projekta LIVEDRAVA. Želimo mu veliko uspehov pri delu in vse dobro. DD

16// Zaključili še zadnjo terensko akcijo na morju

Tekom letošnjega poletja smo uspešno zaključili še zadnjo terensko akcijo v okviru projekta SIMARINE-NATURA (LIFE10NAT/SI/1411) – telemetrijo sredozemskih vranjekov (*Phalacrocorax aristotelis*). Po lanskim neuspehih zaradi tehničnih težav z GPS oddajniki smo letos nadaljevali intenzivni lov, saj smo morali opremiti še vsaj enajst osebkov. Na začetku sezone smo si obetali uspeh na školjčičiših pri Sečoveljskih solinah in Strunjanu, kjer vranjeki množično prenočujejo, vendar smo se kasneje preselili na staro lokacijo ob izolski ladjedelnici, saj so bili vranjeki na skupinskih prenočiščih izjemno nezaupljivi do splavov in boj, kamor smo namestili pasti. Večino smo tako ujeli na bojah pri Izoli, ki jih upora-

bljajo le kot dnevna počivališča tekom prehranjevanja na morju. Ujeli smo kar dvanajst osebkov, ki smo jim namestili barvne obročke in GPS oddajnike. Tako smo izpolnili načrt, da bomo tekom projekta pridobili podatke z najmanj dvajset osebkov – v preteklih dveh letih smo namreč uspešno sledili le devetim vranjekom. Vranjeki so nam posredovali kopico podatkov, na osnovi katerih bomo lahko določili značilnosti njihovih domačih okolišev. Začetne analize kažejo, da je večina vranjekov zelo zvesta svojemu območju prehranjevanja, ki se tekom sezone in celo med leti ne spreminja bistveno. Nekateri osebki pa območje prehranjevanja tudi menjajo. Največji potepuh med »našimi« vranjeki je bil Ilija, ki smo ga ujeli pri Izoli in se je sprva zadrževal na sredi Tržaškega zaliva, se nato preselil na obrobje delte Soče ter se kasneje vrnil k nam, v Piranski zaliv. Žal je po nekaj dneh vrnitve, kot kaže, poginil pri Savudriji. Daleč od naše obale zahajata tudi Tartini, ki smo ga ujeli pri Strunjanu, in Bepo, ujet pri Izoli (oba mladostna osebka). Kot posebnost pa naj omenimo še vranjeka Anteja, ki so ga obročkali že hrvaški kolegi, in sicer kot mladiča v gnezdu na otoku Oruda vzhodno od Lošinja. Ante bo spomladi dopolnil pet let in je povsem zadovoljen s turistično ponudbo v Piranskem zalivu, le da ga piranski brancin, kot kaže, ne zanima. Podatki o vseh ujetih vranjelih so dostopni na spletni strani www.simarine-natura.ptice.si/rezultati/vranjeki. Ko bomo zaključili z analizami, pa bomo na spletni strani

